

הנזירות, כיון שיום השלשים הוא בתוך ימי הנזירות], ורבי אליעזר אינו גוזר, וסותר שבעה ימים בלבד כדי להטהר.⁽²⁾

כאן שבה הגמרא לפרש את שיטת רב מתנא, שהרי מדברי רבי אליעזר שהנטמא ביום שלשים של סתם נזירות אינו סותר אלא שבעה, יש סתירה לשיטתו שמנין סתם נזירות הוא שלשים יום, שאם כן למה אינו סותר אלא שבעה; ומבארת הגמרא:

אמר לך רב מתנא: **קסבר רבי אליעזר: "מקצת היום ככולו"**, כלומר: אף לענין סתירה אנו אומרים "מקצת היום ככולו", וכאילו נטמא אחר שהשלמים נזירותו, ואילו חכמים סוברים: אין אומרים "מקצת היום ככולו" אלא לענין שיכול לגלח אחר תחילת היום, אבל אם נטמא ביום שלשים קודם תגלחת והבאת קרבנותיו לא אמרינן "מקצת היום ככולו".

עוד מקשה הגמרא בין לרב מתנא ובין לבר פדא, מהא דתנן באותה משנה:

הריני נזיר מאה יום, נטמא יום מאה סותר את הכל.

אמר לך בר פדא: אדרבה אימא סיפא דאותה משנה:

רבי אליעזר אומר: אם נטמא ביום שלשים אינו סותר אלא שבעה ימים.

ואי סלקא דעתך שלשים יום בעינן להשלם מנין נזירות, אם כן **נפתור כולו** [יסתור הכל] ומה טעמו של רבי אליעזר!?

אלא ודאי שלרבי אליעזר בכ"ט יום די השלמים מנין נזירות, ולכן אם נטמא ביום שלשים אינו סותר אלא שבעה ימים, כלומר: ממתין עד שיטהר ויוכל להביא קרבנותיו,⁽¹⁾ ובאותו זמן הרי הוא נוהג נזירות שבעה ימים כשאר מי שלא הביא קרבנותיו שהוא צריך לנהוג בנזירות.

וכיון שלרבי אליעזר בהכרח שמנין הנזירות היא כ"ט יום ותנא קמא לא בזה הוא שנחלק עליו, הרי מוכרח שנזירות היא כ"ט יום; וביאור מחלוקת תנא קמא ורבי אליעזר היא:

תנא קמא סובר: גזרו חכמים בסתם נזיר שנטמא ביום שלשים שישתור שלשים יום אטו מי שנזר נזירות מפורשת של שלשים יום, שהוא סותר שלשים יום [דהיינו כל

שלשים אין הוא סותר שלשים אלא מדרבנן.

1. ולשון "סותר" אינו בדוקא, ולא נשנה לשון זה אלא אנב דברי תנא קמא, תוספות רבינו פרץ, ולפי זה אינו מביא קרבנות טומאה בסוף שבעת הימים; ואולם המפרש הביא שני פירושים בזה, האחד כהתוספות, והשני שחל עליו נזירות טומאה של שבעה ימים, ראה שם.

2. ומה שהוא סותר שלשים יום כשנטמא ביום

מפורשת של שלשים יום, הרי שמדרבנן צריך הוא לנהוג נזירות שלשים יום, ואם כן אם נטמא ביום שלשים צריך הוא לסתור מדרבנן.

ועיקר קושיית הגמרא היא מהמשך המשנה, ששנינו: הריני נזיר מאה יום נטמא יום מאה ואחד סותר שלשים יום, ובהכרח הטעם הוא — כפי שנתבאר לעיל בהערה — משום שאנו גוזרים אטו יום שלשים של סתם נזירות שהנטמא ביום זה הוא סותר שלשים יום, וזה לא ניחא לבר פדא, כיון שאף אם נטמא ביום

רבי אליעזר אומר: אינו סותר אלא שלשים יום.

ותיקשי לרב מתנא:

ואי סלקא דעתך כדפירש רב מתנא דסבר רבי אליעזר "מקצת היום ככולו" אף לענין סתירה, אם כן כשנטמא ביום מאה נאמר "מקצת היום ככולו" ולא נסתור אלא שבעה ימים כדי ליטהר ולהביא קרבנותיו.

ותיקשי נמי לבר פדא:

ואי לא סבר "מקצת היום ככולו" וכשיטת בר פדא, אם כן לסתור כולו ימים שהרי הוא עומד עדיין בתוך ימי נזירותו.

ומיישבת הגמרא את המשנה בין לדעת רב מתנא ובין לדעת בר פדא:

(3) לעולם לא אמרינן מקצת היום ככולו אי הכי לסתור כולו! ?

אמר ריש לקיש: היינו טעמא דרבי אליעזר, כי אמר קרא: "זאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו", ומה שאמרה התורה "זאת תורת הנזיר" מיתר הוא (4) —

אלא שהתורה אמרה: נטמא ביום מלאת תן לו תורת נזיר דהיינו שלשים יום. (5)

כלומר: לדעת בר פדא, אף שמעיקר הדין היה לו לסתור את הכל, באה התורה וגזרה להקל שלא יסתור אלא שלשים יום.

ולפיכך כשנזר מאה יום, ויום המאה הוא יום מלאת הרי הוא סותר שלשים יום, (6) ואם נזר סתם נזירות שיום השלשים הוא "אחר מלאת" שאין נזירות אלא כ"ט יום, אז אינו סותר אלא שבעה ימים לדעת רבי אליעזר.

ולדעת רב מתנא מתיישבת המשנה:

לעולם היה לנו לומר לדעת רבי אליעזר במי שנטמא ביום המאה — "מקצת היום ככולו", ולהחשיבו כנטמא אחר מלאת שיסתור שבעה בלבד וכדרך שהוא סובר כנטמא ביום שלשים של סתם נזירות —

אלא שגזירת הכתוב היא להחמיר, שאם נזר נזירות מפורשת למספר ימים (7) ולא סתם נזירות, אם נטמא ביום מלאת "תן לו תורת נזיר" דהיינו שלשים יום.

5. בהכרח שאין הכוונה שיהיה נזיר שלשים יום, שהרי לבר פדא אין נזירות אלא כ"ט יום, ושלשים יום שאמרו כאן היינו כמו "סתם נזירות שלשים יום" ששינו במשנתנו, דהיינו כ"ט יום עם יום הבאת קרבנותיו ביום השלשים.

6. בפשוטו לאו דוקא אם נזר מאה יום, אלא הוא הדין אם נזר שלשים יום מפורשים ולא סתם נזירות.

7. א. שהרי כן משמעות הכתוב: נטמא ביום מלאת תן לו תורת סתם נזיר, הרי שעד השתא

מאה ואחד, הוא משום גזירה אטו יום שלשים של סתם נזירות [וכמו שנתבאר בהערה לעיל אליבא דרב מתנא], ואף שלפי בר פדא גם אם נטמא ביום שלשים אינו אלא משום גזירה אטו מי שנזר שלשים יום, צריך לומר דסבירא ליה לבר פדא שהכל גזירה אחת היא ואי לא הא לא קיימא הא, תוספות.

3. בפשוטו, לפי הפירוש המתבאר כאן על פי מהר"ף שבתוספות, אין הבנה לפיסקא זו, וראה "ארזי הלבנון" אות קיט.

4. אחרונים.

ו"יהיה" בגימטריא שלשים, (8) כדי ללמד: **אין גידול שער פחות משלשים יום, דברי רבי יאשיה.**

רבי יונתן אומר: אינו צריך ללימוד זה: הרי הוא אומר "כל ימי נדר נזרו תער לא יעבור על ראשו עד מלאת הימים אשר יזיר לה' קדוש יהיה" —

לימא מחלוקת רב מתנא ובר פדא כתנאי היא [האם הכרח הוא שהתנאים אף הם נחלקו במחלוקתם]!?

כתוב בתורה: **"עד מלאת הימים"**, שומעני מיעוט "ימים" שנים ולכן הייתי אומר שסתם נזירות שני ימים?

לפיכך תלמוד לומר: "קדוש יהיה גדל פרע"

ככולו, אין הפירוש שכל נזיר אחר שקיים מקצת יום האחרון, שוב אין זה תוך מלאת ימי נזרו, זה אינו, שלא מועיל "מקצת היום ככולו" אלא אם הביא קרבנותיו והפסיק את נזירותו, או אם נטמא שפסקה נזירות טהרה שלו ממילא, ולכן כשאנו דנים על טומאתו אם היא ב"יום מלאת" או אחר מלאת, כיון שאם לא שנטמא היה זה עדיין ב"יום מלאת" נקראת הטומאה שהיא היתה ביום מלאת, [ואחרים פירשו כוונתם, כיון שלכתחילה אין אומרים "מקצת היום ככולו", ונאמר בדעתם שהוא דין דאורייתא].

ובזה מתבאר גם סברת חכמים שהם אומרים שאם נטמא אחר מקצת היום סותר הוא את הנזירות, ואשר לכאורה צריך ביאור, כיון ש"מקצת היום ככולו"; אלא טעמם של חכמים היא, כי אף שעל ידי הטומאה כבר עברו ימי נזרו, מכל מקום כשאנו דנים על הטומאה עצמה, נחשבת היא כמי שהיתה בתוך ימי נזירותו, ולכן היא סותרת את הכל.

ראה סיכום של פירוש המשנה לדעת רב מתנא ולדעת בר פדא לקמן טז א במשנה, ובהערות שם.

8. לשון התוספות הוא: **תלמוד לומר קדוש יהיה גדל פרע ואין גידול פחות משלשים יום כמנין "יהיה"**.

יש לפרש כוונתם בשני אופנים:

האחד ד"יהיה" לפי רבי יאשיה הוא לימוד

לא דיבר הכתוב בסתם נזירות אלא בנזירות מפורשת, ולכן אין דין זה אמור אלא במי שנזר מאה יום [או אפילו שלשים יום], אבל הנזר סתם נזירות ונטמא ביום שלשים אינו סותר אלא שבעה בלבד, [ומלשון התוספות — שכתבו: אבל כי נדר נזירות סתם בהא לא איירי כלל שאם נטמא ביום מלאת שניתן לו עוד תורת נזיר "דודאי לא יהינן ליה שלשים, כיון דאית ליה לרב מתנא מקצת היום ככולו" — נראה, שיש סברא בדבר לחלק בין נזירות מפורשת לנזירות סתם, וצריך תלמוד, וראה היטב החילוק בין נזירות מפורשת לנזירות סתם בדין מקצת היום ככולו שכתב מרן רי"ז הלוי [נזירות ד א] לדעת הרמב"ם].

ב. לשון התוספות הוא: **"דגזירת הכתוב הוא לסתור שלשים, דעל כרחך ביום מלאת קאי, כי נטמא ביום ק אע"ג דמקצת היום ככולו, לא נימא כאילו נטמא יום קא אחר מלאת דאינו סותר אלא שבעה דהא אם לא נטמא היה צריך להשלים נמי כל יום ק, אם כן "יום מלאת" הוא.**

ביאור דבריהם: הוקשה להם, כיון שאנו אומרים "מקצת היום ככולו" אם כן משעבר מקצת היום כבר הוא "אחר מלאת", ואיך נלמד לטמאו שלשים יום ממה שאמרה התורה "וזאת תורת הנזיר ביום מלאת", שהרי אין זה אלא אחר מלאת!?

וביאורו, כי אף אם אנו אומרים מקצת היום

רבי יאשיה סבר: עד ולא עד בכלל, ונמצא שאם היינו לומדים מ"עד מלאת הימים" היה משמע שהנזירות היא כ"ט יום, (11) ולכן לומד הוא מ"יהיה" שמנין הנזירות הוא שלשים יום.

ורבי סבר: עד ועד בכלל, ונמצא שמ"עד מלאת הימים" לומד רבי שנזירות היא שלשים יום, כי משמעות הפסוק היא להכליל אף את יום השלשים.

אבל לדעת בר פדא אכן תנאי היא, דלרבי יאשיה סתם נזירות היא שלשים יום, ואילו לרבי, סתם נזירות היא כ"ט יום.

אמר מר:

אי אלו הן ימים שצריכין למלאות, הוי אומר שלשים.

מקשה הגמרא: מנין לך שהכוונה היא לימי החודש ויום שלשים, ואימא ד"ימים שצריכים למלאות" הוא שבת [ממש], כלומר: שלא יאסר בגילוח אלא עד שבת, שהרי השבת ממלאת את השבוע! (12)

ואי אלו הן ימים שצריכים למלאות [להתמלאות], הוי אומר שלשים יום, כלומר: חדשה של לבנה הוא כ"ט יום ומחצה, ואנו אין אנו מונים אלא ימים שלמים, ולפעמים מחסרים יום זה והחודש הוא חסר [כ"ט יום], ופעמים שאנו ממלאים יום זה והחודש הוא מלא [ל' יום], ואמרה התורה שעד יום זה שאנו ממלאים אותו ומחסרים אותו עד אז ינהוג ימי נזירות, הרי שאין נזירות אלא כ"ט יום. (9)

מאי לאו —

רב מתנא דאמר כרבי יאשיה שאף הוא דורש "יהיה" שהוא שלשים יום. (10)

ובר פדא דאמר כרבי יונתן שאין נזירות אלא כ"ט יום.

אמר לך רב מתנא:

לכולי עלמא — בין לרבי יאשיה ובין לרבי — שלשים יום בעינן למנין סתם נזירות.

והכא ב"עד ועד בכלל" פליגי:

10. לשיטת הרא"ש שהלימוד מ"יהיה" הוא על גידול פרע ולא על מנין ימי הנזירות, וכמבואר בהערה לעיל, הא דאמרינן "כתנאי" אינו על מקור הדרשה אלא על עיקר הדין, וכמו דלבר פדא לכולי עלמא אינו כרבי יונתן במקור הדברים אלא בעיקר הדין, ראה עמק הנצי"ב סוף פיסקא כה.

11. ראה מה שתמה רבינו עקיבא איגר על זה.

12. מאירי, ולפי דבריו אף אם יחול שבת לאחר יום תיפקע נזירותו; ובדברי המפרש לא משמע כן.

על שיעור גידול שער שהוא שלשים יום, ולא על מנין ימי הנזירות עצמם, ואין שיטתו לגמרי כדרכ מתנא, וכפירוש זה משמע בלשון הרא"ש. השני: ד"יהיה" הוא לימוד על מנין ימי הנזירות, ולשון "גידול שער" הוא לשון ימי נזירות, וקצת משמע כפירוש זה, בתחלת דברי התוספות ד"ה מאי לאו.

וראה במשנה לקמן טו א "שאין תגלחת פחותה משלשים יום", וראה בספרי סוף פיסקא כה וב"עמק הנצי"ב" שם.

9. נתבאר על פי המאירי, והתוספות קיצרו.

ומשנינן שבת, מי איכא חסירותא?! כלומר: וכי יש שבוע שאינו בן שבעה ימים, כי אז אכן היה ראוי לקרוא את השבת שהיא ממלאת את השבוע, אבל כיון שאין שבוע בלי שבעה ימים שוב אין השבת נקראת שהיא ממלאת את השבוע; מה שאין כן בחודש, שפעמים הוא מלא ופעמים הוא חסר, ונמצא שיום השלשים ממלא את החודש.⁽¹³⁾

א-ת עוד מקשה הגמרא: ואימא "ימים שצריכים

למלאות" הוא שנה, שפעמים היא מלאה כשהחדשים מלאים, ופעמים היא חסרה כשהחדשים חסרים!?!⁽¹⁾

ומשנינן: הרי הכתוב אומר "עד מלאת הימים", ומי מנינן שנה ליזמי [וכי מונים שנה לימים]?!⁽²⁾

והא רבנן דקיסרי אמרי: מנין שאין מונין ימים לשנים, שאם צריכה השנה עיבור יוסיפו לה ימים?⁽³⁾

13. נתבאר על פי המאירי, וטעויות סופר יש שם].

1. כך פירשו התוספות. והמאירי פירש "נימא שנה, שהרי יש בה חודש העיבור, שממלא את השנה הפשוטה".

ולפי פירוש התוספות, ביאור הפסוק הוא לפי קושיית הגמרא: מנין ימי הנזירות הוא שנים עשר פעמים כ"ט יום [היינו שמ"ח יום] אם "עד ולא עד בכלל", ואם "עד ועד בכלל" יהא מנין ימי הנזירות שנים עשר פעמים שלשים יום [היינו ש"ס יום]. ודבר זה חידוש הוא, שהרי השנה המתמלאת היא שנת לבנה הנמנית לפי החדשים כפי שמילאום בית הדין או חיסרום, ואילו לענין נזירות נבוא לתת דין שנה הנמנית לפי מספר ימים קצוב; ויש מי שאומר, שאכן זו היא דחיית הגמרא.

ב. כתב הרא"ש: והוה מצי לשנויי "תפשת מרובה לא תפשת".

וב"משמר הלוי" [פנינים ואגרות] העיר, שמדברי הרא"ש יש ראייה למה שדנו בו האחרונים [ראה טורי אבן ראש השנה י ב, וערוך לנר שם, ו"ערוך לנר" סוכה ה ב על תוספות ד"ה תפסת] אם אף במקום שהמרובה הוא חומרא אומרים "תפשת מרובה לא תפשת", ומשום שיש לומר, שרק להקל אין תופשין את

המרובה, ומדברי הרא"ש מוכרח שאף כשהמרובה הוא חומרא, כללא הוא שאין תופסין את המרובה.

עוד העיר שם, שמדברי הרא"ש יש להוכיח ש"תפשת מרובה לא תפשת" הוא בתורת ודאי ולא בתורת ספק, ראה מה שכתב רבינו עקיבא איגר ביומא עב א.

2. המאירי פירש לפי שיטתו, שקושיית הגמרא היתה שהחודש הוא הממלא ועד אותו חודש ינהג נזירות: "עד מלאת הימים" כתיב, ושנה בחודש היא מתמלאת ולא בימים.

ולפי פירוש התוספות בקושיית הגמרא, ביאור תירוץ הגמרא הוא, שאף על פי שבפועל מתמלאת השנה על ידי ימים שפעמים החדשים חסרים ופעמים הם מלאים, מכל מקום לפי האמת מתמלאת השנה על ידי החדשים, אלא שהימים מילאו את החודש והחודש מילא את השנה, כי אין אנו אומרים שבשנה כך וכך ימים, אלא "יב חדשים בשנה", אלא שהחדשים אינם שוים.

3. כן מפרשים התוספות. וכן פירש הרמב"ם בהלכות קידוש החודש.

ובמגילה ה א איתא: אמר רבי אבא אמר שמואל: מנין שאין מונין ימים לשנים?!, ופירש